

5. november 2024

UKA2024/90

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 malillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik imaattumik siunnersuuteqarpunga:

Meeqqat atuarianni nukarlerni oqaatsit atuartitsissutit aqqissuusaanerat pissusissamisut inissisimangersut pillugit apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Najaaraq Møller, Siumut)

Oqaatsinik assigiinngitsunik atuisoqarfinni, oqaatsit atuartitsissutit meeqqat atuarianni atuartunut sunniuteqartorujussuusarput, tamannalu ilikkagaqarnissaanut, kulturikkut kinaassuseqarnermut inooqatigiinnermullu arlalitsigut sunniuteqarsinnaasarpog. Atuartut oqaatsinik tamakkiisumik paasisimannngisaminnik ilinniartitsissuteqarfigineqartut, atuartitsissutigineqartunut paasiuminaatsitsisinnaapput, tamannalu angusarlunnerunermik kinguneqarsinnaavoq. Oqaatsitigut aporfissat atuartunut atuartitsinermi peqataanissamut, apeqquteqarnissamut, ersarissumillu oqaatsinik atuisinnaanissamut unamminartunik pilersitsisinnaapput. Akerlianilli, oqaatsinik ilitsoqqussanik ilinniartitsissuteqarnikkut, atuartut paasinninnerunissaanut ilikkagaqarnerunissaanullu annertusaasinnaapput, pingaartumik meeqqat atuarianni ukiuini siullerni, atuartut oqaatsitigut piginnaasareriigaannik tunngaveqarluni ingerlatsisoqarpat.

Taamaakkami oqaatsit sorliit atorlugit atuartitaanerup ilinniartitsissutigineqarnera nunani arlalinni pingaaruteqarluinnarluni sammisaavoq, oqaatsinik siusinaartumik ilinniartitsineq arlalitsigut sunniuteqarsinnaalluarterarluni. Ilisimatusarnerpassuit ingerlanneqartareerput, nunani assigiinngitsuni oqaatsit sorliit atorlugit qaqugukkut atuarianni atuilernissamut tunngasut. Tamakku ilagaat Syddansk Universitetimi (SDU) misissuisimaneq, tassani ersersinneqarluni, allamiut oqaasii atorlugit siusinaartumik meeqqanut atuartitsisarneq ilumut iluaqutaanersoq apeqquserneqarluni¹.

Oqallinnissamut tunngavissiaq una oqaatsit pillugit aamma ilinniarneqartarnerat pillugu ajornanngitsuuneranik oqariartortuunngilaq. Akerlianik, sammisaq taanna pisariusuuvoq assigiinngitsunillu paasinnittariaaseqarfigineqarsinnaalluni, taamaattumik oqallinnissamut assigiinngisitaartumik tunngavilersuisoqarsinnaanera uani ersersinniarsarissavara, neriuutigalugu maani inersuarmit taparserneqassallunga aamma inuiaqatigiittut aqqiissutissaq pitsaanerusussaq naniniaqatigiiffiunissaanut peqatigiittoqassasoq. Pingaaruteqarpormi meeqqat atuarianni

¹ <https://www.sdu.dk/da/nyheder/tidlig-start-paa-fremmedsprog-oeger-ikke-noedvendigvis-laering>

atuartut tamarmik peqataasinnaanngorlugit siuarsaasinnaanerput isumaqatigiissutigisinnaagutsigu, taamaalilluta piginnaasat tamanullu peqataatitsillunilu pissarsiaqarnissaq qulakkeerniaqqullugu.

Atuartup kulturikkut kinaassusaanut atuartitsinermi oqaatsit atorneqartut pingaaruteqarluinnartuupput. Atuartitsineq atuartup ilitsoqqussaralugu oqaaserinngisaanik ingerlanneqarpat, peqataatinneqannginnermik misigissutsimik pilersitsisinnaavoq kulturikkullu kinaassuseqarnermut annaasaqaataasinnaalluni. Akerlianilli oqaatsinik arlalinnik atuartitsinermi atuilluarnikkut peqataalersitsineq anguneqarsinnaavoq aamma atuartumut kulturikkut kinaassuseqarneq nukittorsarneqarsinnaavoq, ilanngullugit akuersarneqarneq tunniunneqarsinnaavoq aamma kulturikut pigisaanik ataqqinninnermik takutitsiviusinnaalluni. Taamaattoq ilinniartitsinermi oqaatsit atorneqartut, atuartut angerlarsimaffimmi atugaannut naleqqutinngippata, oqaatsit assigiinngissutaat aallaavigalugit atuartut akornanni avissaartuutitsineq pilersinnaavoq, taamalu pingaannginnermik atugarisatigullu assigiinnginnermik misigilersitsisinnaalluni.

Atuartitsinermi oqaatsit toqqarneqartut pissutigalugit atuartut siunissami periarfissaqarfiinut sunniuteqarsinnaalluarpot. Atuartut oqaatsinik naammaginartumik pikkoriffiginngisaminnik atuartinneqartut, ilinniaqqinnissaminnut suliffissanullu periarfissaqarnermikkut ajornartorsiortinneqarnerusinnaappot. Illuatungaaticut marlunnik oqaaseqarluni atuartitaaneq atuartunut oqaatsinik nalorninangitsumik pikkorissuseqalersitsisinnaavoq, tamannalu suliffimmi inuuniarnermilu iluaqutaasinnaalluni. Taamaakkaluartorli tunngaviusumik pingaarnerpaamik eqqarsaatigineqartariaqarpoq, atuartut siullertut atuartinneqassasut oqaatsit pitsaanerpaamik ilisimasaqarfigisaat tunngavigalugit, tassalu ilitsoqqussaralugu oqaatsit.

Ataatsimut isigalugu qularutissaanngilaq, meeqqat atuarfianni oqaatsit ilinniartitsissutigineqartut ilikkagaqarnissamut, inooqatigiinnermut aamma kulturikkut ineriartornermut annertuumik sunniuteqartartut, pingaartumik inuiaqatigiinni arlalinnik oqaaseqarfiusuni. Oqaatsinut tunngatillugu isumaliutigeqqissaarneqarsimasumik ilinniartitsissuteqarneq, atuartut tamarmik assigiimmik periarfissaqarlutik ineriartornissaanut ilikkagaqarnissaanullu pingaaruteqarluinnartuuvoq. Taamaattumik apeqqt pineqalerpoq, ilumut ullumikkut taamak aqqissuussisimanersugut.

-

Kommunit namminneerlutik atuarfinnut killissarititaasut aalajangersinnaavaat, tamannalu nunatsinni oqaatsinik allanilu ilinniartitsinermi assigiinngiaarnermik pilersitsisarpoq. Ataatsimoortumik aalajangersimasumik malitassaqaanngilaq, qaqugu aamma qanoq oqaatsinik allanik ilinniartitsineq aallartittassanersoq. Kisianni ilinniartitsinermi oqaatsit atorneqartartut

pingaarnertit tassaapput kalaallisut danskisullu oqaatsit atorlugit ilinniartitsissuteqarneq, aamma pisariaqartitsineq malillugu tuluit oqaasiinik atuisinnaasoqartarpoq².

Oqaatsit allat pillugit, nunatsinni danskisut oqaatsit allamiut oqaasiisut isigineqaratik, oqaatsit aappaattut isigineqartarput. 1950-ikkut siornatigut atuartitsinermit kalaallit oqaasii kisimik atorneqartarput, meeqqat atuarfianniit seminaria angullugu. Taamanikkut ilinniartitsisut tamarmik kalaallisut piginnaaneqartuusarput. Inoqarfinni ilinniartitsisut naammakkunnaarmata, 1925-imi danskisut ilinniartitsisarneq aallartinneqarpoq, ullumikkullu ukiut 100-t qaangiussimalerput. 1967-imi atuartitsinermit malunnaatilimmik allannguuteqartitsisoqarpoq, kalaallisut atuartitsineq nukarlernut fagitut atuukkunnaarsinneqarmat, aatsaallu angajullernut kalaallisut oqaatsit atuartitsissutigineqartalmata³. Aatsaat 1979-imi oqaatsivut naligiissillugit atuarfiup inatsisaanni danskisulli atuutsilerput. Sinneri oqaluttuarisaanermissarput.

Ilisimavara IMAK inassuteqarsimammat atuartuni mikinerni fagini tamani kalaallisut ilinniartitsisoqartalernissaanik. Nunatsinni oqaatsit kinguaariinnut tulliuuttunut eriagissassatut qulakkeerinneqataaffigiinnarnagu, aamma atuartitsineq nukarlernut nuannernerusunngorlugi siunertaqarnerusumillu aaqqissuullugu ingerlatsisoqalersinnaavoq. Atuartut 3. klassimiittut atuartitsineq pillugu misilittagaanik aperigutsigit, amerlasuut immaqa oqarumaartut atuarneq soqutiginaruunngitsaq, ilinniartitsisut oqaatsinik arlalinnik nassuiaasariaqartarmata, tamannalu siviluallaaleraangat ilinniartitsineq pissanganarneeruttarmat.

Eqqarsaatigisigu: Taama ilusilimmik atuartitsisarneq, uagut inersimasutut 2024-mi inuiaqatigiinni oqaatsinut allanut ataqqinnilluta naaperiaallutalu ingerlanitsinnut ersiutaammat. Meeqqat atuarfimmi atugarisaanut puigorsimasutut ittarnerput eqqarsarnarpoq. Tupigusuutigisarpara uagut innuttaaqatigiittut atuarfiup taama ingerlanissaa isumaqarfigigatsigu. Tamannami kikkunnulluunniit pitsaanerpaajunngilaq, tamatumalu saniatigut pingaartumik ullumikkut oqaatsit pillugit oqallinneq sulis misigissutsinik sakkortuunik nassataqartarmat ilungersunartarpoq. Taamaakkaluartoq puigornaveersaartariaqarparput, ullumikkut inuit ilaasa danskisut kisiat oqalussinnaasut akoranni inoqarmat, meeraanerminniit kalaallit oqaasiinik ilikkagaqarusussimagaluartunik. Ajornartorsiut taanna kinguaariinnut tullernut ingerlateqqissallugu soqutigisarigatsigu? Soorunami naamik.

-

Atuarfitsialak, 2002-imi atulersinneqartoq, oqaatigineqartarpoq atuarfimmi iluarsaaqqinnerusoq annertoq. Iluarsaaqqinnerup kingorna marloriarluni naliliiffigineqarpoq, kisianni uagut aalajangiisartutut inissisimasugut ilisimangilarput, nalilersueqqissimanerit meeqqatta atuartinneqarnerinut atugarissaarneranullu qanoq pitsanngoriartitsisimanersut. Kisitsisit

² https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/2023/selvstyrets-lovbekendtgoerelse-nr-19-af-27_04_2023?sc_lang=kl-GL

³ <https://uddannelseshistorie.dk/wp-content/uploads/2020/08/a-1979-chr-bertelsen.pdf>

ersaripput: Atuartut 50 procentiisa missaat atuarfik naammassereerlugu ilinniagaqarnissaminut ingerlaqqittanngillat, tamannalu ukiut amerlasuut ingerlaneranni annerusumik allannguuteqarsimanngilaq. Naammaginangilaq.

Taamaattumik oqallinnissamut siunnersuut manna siunertaqarportaaq, ilinniartitaanerup aaqqissuussaana inunnut ataasiakkaanut iluaqusersuiinnarani aamma inuiaqatigiinnut tamarmiusunut iluaqutaassasoq, minnerunngitsumik nunarsuarmut assigiinngisitaarfiusumut inissisimanitsinnut tapertaassasoq. Tamatuma saniatigut oqaatsivut tulluusimaarutigalugit paarilluassavagut, oqaatsivummi ikittuinnarnit atorneqartuupput.

Neriuutigaarattaaq oqallinnerup kingunerissagaa, meerartavut pillugit akisussaaffimmik tigusissasugut tunngaviumillu eqqarsaatigeqqilerlugu, atuarfik pillugu aaqqissuussisimanerput allanngortariaqannginnersoq. Anguniagaasariaqarpoq meeqqat atuarfiat imaattoq pilersissallugu, ilinniartitsisut atuartullu tamarmik atugarissaarfiat aamma tulluusimaarutigisaat.